

Грузин Валерія Анатоліївна
співробітниця Дніпропетровського
державного університету
внутрішніх справ, студентка
магістратури юридичного факультету

ПОТОЧНІ ПРОБЛЕМИ ТА ПРОГНОЗОВАНІ ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ РІВНОСТІ (НЕДОПУЩЕННЯ БУЛІНГУ) МІЖ ЗДОБУВАЧАМИ В ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ

Проблематика цькування в сучасному середовищі набуває значних обертів та потребує уваги щодо знаходження шляхів її вирішення. Існує потреба в чітких та рішучих діях, знаходження шляхів юридичного та психологічного вирішення вказаної проблематики. Явищу булінгу присвячені спеціальні сервери, одним з яких є «Stop bullying». Розголошення масштабів проблеми в нашій державі через висвітлення в засобах масової інформації та мережі Інтернет почала розповсюджуватися через причину збільшення приниження гідності осіб у навчальних закладах. Дослідивши праці відомих науковців можна виокремити, що британські вчені Д. Лейн та Е. Міллер роз'яснюють поняття «булінг» як довготривалий процес усвідомлення жорстокого поводження, фізичного чи психічного, з боку однієї особи або групи осіб щодо іншої, яка не має здатності захистити свої позиції і права в конфліктній ситуації [1].

Звісно, окрім шкільних навчальних закладів, де булінг за статистичними даними є більш розповсюдженим, слід звернути увагу і професійно-технічні та вищі навчальні заклади. Здавалося б де міг би виявлятися булінг між студентами котрі мають більш високі розумові показники, які є більш психічно та культурно розвиненими, але статистика показує інше. А саме те, що існує все таки відсоток цькувань у закладах вищої освіти. Характеризуючи поняття «булінг» потрібно звернути увагу, що дії, які носять насильницький характер можуть бути вчинені не лише по відношенню неповнолітньої особи, а й стосовно осіб будь-якого віку, тобто навіть дорослих.

Причинами цькування може бути достатньо великий перелік, починаючи від успіхів у навчанні, матеріальним становищем, закінчуючи характерними особливостями поведінки та особистих якостей жертви булінгу.

Дослідивши законодавство України виникає одна з перших проблематика, що потребує правового доопрацювання, а саме передбачити вчинення булінгу стосовно повнолітніх осіб, а не лише малолітніх чи неповнолітніх. Таким чином, Верховна Рада України 18 грудня 2018 року прийняла Закон України №8584 «Про внесення змін до деяких законодавчих актів щодо протидії булінгу», який вперше визнає юридично поняття булінгу в українському законодавстві та передбачає відповідальність не тільки за вчинення, але й за приховування випадків булінгу.

Закон вносить зміни до Кодексу України про адміністративні правопорушення, згідно з якими встановлюється відповідальність за булінг (стаття 173-4 Булінг (цькування) учасника освітнього процесу).

Так, вчинення булінгу тягне за собою накладення штрафу від 850 до 1700 гривень або громадські роботи на строк від 20-ти до 40-ка годин. Водночас за булінг, вчинений групою осіб або повторно протягом року після накладення адміністративного стягнення, законом встановлено штраф від 1700 до 3400 гривень або громадські роботи на строк від 40 до 60 годин. Булінг, вчинений дітьми від 14-ти до 16-ти років, тягне за собою накладення штрафу на батьків або осіб, які їх замінюють. Його розмір, відповідно до ухваленого закону, становить від 850 до 1700 гривень або громадські роботи на строк від 20 до 40 годин. Водночас законом визначено покарання за приховування випадків булінгу педагогічним, науково-педагогічним, науковим працівником, керівником або засновником закладу освіти. Так, неповідомлення керівником закладу освіти уповноваженим підрозділам органів Національної поліції України про випадки булінгу тягне за собою накладення штрафу від 850 до 1700 гривень або виправні роботи на строк до одного місяця з відрахуванням до 20% заробітку [2].

Наразі ми поговоримо про заклади вищої освіти. Хоча навчальні заклади вищої освіти мають мінімальні показники подібних випадків (бо на недопущення цькування впливає психологічне усвідомлення психічно сформованої дорослої людини, високий рівень контролю керівництва навчального закладу), все ж таки потрібно досліджувати методи викорінення таких випадків, розроблення дієвих програм для протидії подібних негативних явищ в майбутньому. Взявши до прикладу ЗВО зі специфічними умовами навчання. Ключовими моментами цькувань є розповсюдження сталим поняття «жінка слабкіша за чоловіка». І не завжди в суспільстві сприймається на адекватному рівні вибір жінки в так званих «чоловічих професіях». Звідси виникає невпевненість у власних діях жіночої статі, сумніви у власному виборі та плюс до всього знущання протилежної статі, що тим чи іншим чином впливає на психічний стан особи.

Таким чином розглядаючи поняття «булінг» в рамках навчального процесу, можна виділити наступні особливості його прояву і у закладах зі специфічними умовами навчання: негативна й образлива поведінка, що здійснюється у міжособистісних стосунках, учасники яких знаходяться у соціально нерівних позиціях, має навмисний характер. Варто не забувати і про поняття кібербулінгу – неприпустимих висловлювань в Інтернет просторі.

Одним з варіантів вирішення проблеми є перейняття досвіду найбільш дослідженої та розповсюдженої програми превенції булінгу в світі «Olweus Bullying Prevention Program». Її розробив норвезький професор психології Дан Ольвеус. Ефективність цієї програми підтверджена багатьма авторитетними дослідженнями, наразі її використовують у школах європейських країн.

Вказана програма передбачає превенцію булінгу в закладах освіти.

Пропоную детальніше розглянути ключові пункти зазначеної програми:

- превентивна частина містить в собі інформування учнів, персоналу та батьків стосовно видів булінгу і його впливу, щорічне опитування стосовно булінгу у навчальному закладі, обов'язкове регулярне проведення шкільних

зборів на тему проблем жертв булінгу, обов'язкова наявність контактного номеру на який можна анонімно або відкрито зателефонувати та розповісти про знущання, регулярні зустрічі батьків і персоналу школи, чітко розроблені та роз'яснені учням шляхи повідомлення про випадки цькування, наявність кнопки «Повідомити про булінг» на сайті школи або коледжу та ряд інших ефективних заходів та дій.

Звісно не варто забувати і про роботу куратора навчальних груп в закладі вищої освіти, саме розширення його компетенції у сфері звернення студента в ситуаціях, що принижують його гідність є важливим фактором [3]. Постійне та систематичне проведення для студентів навчальних тренінгів, інформаційних лекцій та залучення до них фахівців (психологів, правників) допоможуть знизити рівень неприємних та протиправних випадків, допоможуть студентам зрозуміти принцип дій в разі настання даного виду ситуації та попередить булінг у закладах вищої освіти, в тому числі і з специфічними умовами навчання.

Таким чином, продовження пошуків та розробки ефективних психологічних та правових методів направлених на протидію булінгу не лише у шкільних навчальних закладах, а й в професійно-технічних та вищих допоможуть боротися, мінімізувати а в кращому випадку викоринити проблемне питання. Тому варто переймати досвід високорозвинених, демократичних країн, котрі своїми програмами, науковими та законодавчими впровадженнями змогли подолати чи зменшити рівень булінгу (цькування) у закладах освіти.

---

1. Дитяча та підліткова терапія / За ред. Д. Лейна, С. Міллера – СПб, 2010 рік, 448 с.

2. Кодекс України про адміністративні правопорушення / (Відомості Верховної Ради Української РСР (ВВР) 1984, додаток до № 51, ст.1122)